

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Кнодель Людмили Володимирівни

про дисертацію Дербак Ольги Анатоліївни „Підготовка майбутніх бакалаврів з туризму до професійної взаємодії засобами проєктних технологій”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Нині в українських закладах вищої освіти активно впроваджуються педагогічні інновації, які спрямовані на формування такого професіонала, що буде готовий до професійної діяльності. Беручи до уваги той факт, що професійна взаємодія та формування готовності майбутніх бакалаврів з туризму до професійної взаємодії є вагомою, то підвищеної уваги потребує фахова підготовка у цьому контексті. Поділяємо позицію науковця у тому, що розвиток туристичного ринку і зміни в системі туристичної освіти повинні носити яскраво виражену спрямованість на професійну взаємодію. У нашому баченні, саме належний рівень сформованості готовності до професійної взаємодії майбутніх бакалаврів з туризму позитивно вплине на вдосконалення здібностей до постійної взаємодії зі споживачами туристичних послуг, діловими партнерами, колегами, керівництвом, зацікавленість у встановленні нових різноманітних контактів з найближчим і глобальним оточенням, підвищення результативності обміну інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, конструктивне обговорення проблем.

З огляду на наведені факти, повністю підтримуємо здобувачку у тому, що підготовка майбутнього бакалавра з туризму до професійної взаємодії потребує виваженого підходу й реального вдосконалення, шляхом наповнення освітнього процесу сучасними педагогічними інноваціями.

Встановлено, що попри різнопланові публікації, низка проблем підготовки майбутніх бакалаврів з туризму все ще не має достатнього висвітлення в педагогічних дослідженнях. Так, актуальне сьогодні питання про

підготовку майбутніх бакалаврів з туризму до професійної взаємодії засобами проєктних технологій поки не підкріплене ні теоретично, ні експериментально.

Підсилюють актуальність дисертаційного дослідження Ольги Анатоліївни суперечності, які виявлені та потребують цілеспрямованого розв'язання під час організації фахової підготовки майбутніх бакалаврів з туризму. Таким чином, можемо відповідально констатувати, що наукове дослідження, яке представлено на захист є, безумовно, своєчасним та практично спрямованим.

Це яскраво свідчить про **сучасність, актуальність і доцільність** наукового дослідження дисертантки.

Дисертація відповідає основним напрямам досліджень науково-дослідної лабораторії інноваційних методів навчання та кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля, проведених у межах комплексних наукових тем „Модернізація професійно-педагогічної освіти в Україні в умовах інтеграції до світового освітнього простору” (державний реєстраційний номер 0112U002287) і „Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції” (державний реєстраційний номер 0717U004331).

Структура роботи є логічною й адекватно відображає траєкторію руху теоретико-експериментального дослідження. Основний зміст дисертаційної роботи свідчить про широку ерудицію здобувачки, її здатність до системного охоплення різних аспектів досліджуваних педагогічних явищ і процесів, критичність і креативність професійного мислення.

Викликає інтерес проведений аналіз стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці. Залучення широкої української теоретичної бази з питань підготовки майбутніх бакалаврів з туризму дозволило авторці дослідження ґрунтовно висвітлити теоретичні та методологічні засади дослідження, сформулювати його вихідні положення.

Унаслідок узагальнення поглядів науковців, конкретизовано сутність низки

понять: „туризм”, „підготовка”, „професійна підготовка”, „підготовка до професійної взаємодії”, „бакалавр з туризму”, „фахівець з туризму”, „майбутній бакалавр з туризму”, „взаємодія”, „професійна взаємодія”, „професійна взаємодія майбутнього бакалавра з туризму”, „підготовка майбутніх бакалаврів з туризму до професійної взаємодії”, „готовність”, „готовність майбутніх бакалаврів з туризму до професійної діяльності”. Заслугує на схвалення уважне ставлення дисертантки до понятійно-термінологічного апарату дослідження.

Авторкою визначено структурні компоненти досліджуваної готовності: мотиваційний – сукупність мотивів адекватних цілям та завданням професійної взаємодії (спрямованість на взаємодію, орієнтація на партнерство і співпрацю, потреба у спілкуванні, потреба у самовдосконаленні); когнітивний – сукупність знань про особливості професійної взаємодії (сутність, умови, стратегії і тактики побудови професійної взаємодії; методи встановлення, збереження і відтворення контакту; механізми взаємовпливу в міжособистісних стосунках; функції, форми, види та стилі спілкування); діяльнісний – сукупність умінь, які забезпечують здійснення ефективної професійної взаємодії (перцептивно-прогностичні, організаційні, комунікативні, рефлексивно-регулятивні); особистісний – сукупність особистісних якостей, які сприяють успішній професійній взаємодії (контактність, стресостійкість, здатність до рефлексії). Відповідно до виділених компонентів визначено критерії, показники та рівні їх сформованості: елементарний, достатній і продуктивний.

Характеризуючи наукову новизну виконаного дослідження, слід відзначити, що дослідницею вперше визначено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх бакалаврів з туризму до професійної взаємодії засобами проектних технологій (поєднання різних видів проектів у процесі підготовки майбутніх бакалаврів з туризму, урахування доцільності їх використання; створення атмосфери партнерської взаємодії викладачів і студентів в освітньому середовищі закладу вищої освіти на засадах проектного підходу; організація самостійної роботи

майбутніх бакалаврів з туризму через міждисциплінарну проектну діяльність).

Нам імпонує сформульоване авторкою у підрозділі 2.1 означення педагогічних умов підготовки майбутніх бакалаврів з туризму до професійної взаємодії засобами проектних технологій, а також детальне обґрунтування їх реалізації, що подано на наступних сторінках дисертації.

Варто підкреслити й основні здобутки, що відносяться до **практичного значення дослідження** – модифіковано та скориговано зміст навчальних дисциплін „Технологія продажу туристичного продукту”, „Географія туризму”, „Рекреалогія”, „Бухгалтерський облік в сфері туризму”; розроблено програму та навчально-методичне забезпечення спеціального курсу „Практикум професійної взаємодії у сфері туризму”, який впроваджено у навчальний процес закладів вищої освіти; сформовано банк різних видів навчальних проєктів, спрямованих на формування готовності майбутніх бакалаврів з туризму до професійної взаємодії; дібрано та адаптовано пакет діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості готовності майбутніх бакалаврів з туризму до професійної взаємодії; розроблено програму тренінг-дискусії „Проектна діяльність майбутніх фахівців сфери туризму”.

Погоджуємося із авторкою дослідження про те, що основні положення дисертації можуть бути використані для подальшого вдосконалення теорії та практики професійної освіти, зокрема у процесі підготовки майбутніх бакалаврів і магістрів з туризму, системі підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів для сфери туризму, самоосвітній діяльності майбутніх фахівців туристичної індустрії.

Виділимо ще низку переваг дослідження.

По-перше, заслуговує на схвалення потужна статистична база, яку авторка застосовує для обґрунтування ефективності результатів дослідження (критерії Пірсона, доказова візуалізація тощо).

По-друге, доцільними вважаємо реалізовані пілотні дослідження, які передували педагогічному експерименту, а саме: опитування викладачів закладів вищої освіти – з метою виявлення їхнього ставлення та визначення

рівня готовності до використання різних видів проєктних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх бакалаврів з туризму; опитування студентів спеціальності „Туризм” з метою з’ясування їхньої думки стосовно того, яким методам і формам навчання вони віддають перевагу і яке місце у цьому переліку посідають проєктні технології навчання, важливості формування готовності до професійної взаємодії в закладі вищої освіти, а також визначення рівня готовності до участі в проєктній діяльності.

У *третьє*, цікавою є навчально-методична база, розроблена авторкою для реалізації завдань дослідження. Основні її складові подано в Додатках до дисертаційної роботи.

Зазначимо, що робота містить 21 таблицю та 40 рисунків. Матеріали, подані в 12 додатках сприяють повноті сприймання основного тексту.

Результати дослідження впроваджено в діяльність чотирьох ЗВО (ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля”, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Львівський торговельно-економічний університет, Запорізький національний університет). Упровадженням охоплено низку регіонів України, про що свідчать відповідні довідки. Це відображає також і перспективи подальшого поширення отриманих результатів дослідження в освітянській практиці України.

Аналіз публікацій засвідчив їхню відповідність (кількісну і якісну) вимогам щодо оприлюднення результатів дисертаційного дослідження. Основні положення й результати наукового дослідження відображено у 12 публікаціях, з них – 3 статті у провідних наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз, 2 статті – у зарубіжних виданнях, 5 статей і тез доповідей – у збірниках матеріалів конференцій, 2 статті, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою і змістом він відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого О.А. Дербак

дисертаційного дослідження. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Зазначене дає підстави класифікувати дисертаційне дослідження Дербак Ольги Анатоліївни як завершене теоретико-експериментальне дослідження, що містить нові наукові положення, має вагоме теоретичне та практичне значення.

Однак, проведене дослідження не позбавлене певних недоліків. Тому вважаємо за необхідне подати зауваження, які виникли в процесі опрацювання матеріалу дисертації:

1. Недостатньо уваги приділено основоположним документам країни, які визначають як структуру, зміст туристичної діяльності, так і процеси формування вищої професійної освіти в країні на сучасному етапі її розвитку; дидактичним матеріалам, новітнім педагогічним технологіям у сфері туризму та завданням педагогіки туризму.

2. У дослідженні бракує аналізу праць зарубіжних науковців щодо професійної взаємодії майбутнього бакалавра з туризму, зокрема сутності та змісту феномену „готовність до професійної взаємодії”.

3. На нашу думку, аналіз теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутнього бакалавра з туризму був би більш повним, якби дослідниця у дисертації окреслила існуючий закордонний досвід формування готовності майбутнього бакалавра з туризму до професійної взаємодії засобами інтерактивних технологій.

4. Дисертанткою розроблено програму підготовки майбутніх бакалаврів з туризму до професійної взаємодії засобами проектних технологій, реалізовану у формах спеціального курсу „Практикум професійної взаємодії у сфері туризму”, банку різних видів навчальних проектів, пакету діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості готовності майбутніх бакалаврів з туризму до професійної взаємодії, програми тренінг-дискусії „Проектна діяльність майбутніх фахівців сфери туризму”. Такий матеріал заслуговує на увагу і може бути виданий як методичні рекомендації із реалізації авторської програми.

5. У дослідженні наявні деякі недоліки у мовно-стилістичному оформленні окремих речень.

Загалом, висловлені зауваження мають рекомендаційний і дискусійний характер, тому не ставлять під сумнів отримані наукові результати та повністю можуть бути виправленими у подальшій науковій роботі дисертанта.

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих наукових праць дає підстави для висновку, що дисертація О.А. Дербак „Підготовка майбутніх бакалаврів з туризму до професійної взаємодії засобами проєктних технологій” за актуальністю і глибиною, рівнем узагальнення та обсягом, повнотою викладу її основних результатів відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 „Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами від 06.09.2016 р.), які ставляться до робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, а її автор Ольга Анатоліївна Дербак заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук із спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри української мови та
літератури, іноземних мов та
перекладу Відкритого університету
розвитку людини „Україна” (м. Київ)
Л.В. Кнодель

УНІВЕРСИТЕТ "УКРАЇНА"

Власноручний підпис Кнодель Л.В.
ЗАСВІАЧУЮ

Провідний фахівець
по роботі з персоналом

Ковальчук І.М.